

гласувана презъ лѣтото на 1929 год. отъ XXII Обикновено народно събрание, България се задължава да изработва индекси, публикувани месечно, които:

1-о — да изразяватъ общото движение на ценитѣ на едро; и

2-о — освенъ индекситѣ, да се публикуватъ, доколкото е възможно, и ценитѣ на едро на главнитѣ стоки къмъ сѣщото време, въ абсолютна или относителна стойностъ (чл. 2, точка VI отъ речената конвенция).

Въ изпълнение на това законно установено задължение, Главната дирекция на статистиката е внесла съ специаленъ докладъ въ ноемврийската сесия презъ 1929 год. на Върховния статистически съветъ въпроса за учредяване и редовно водене на статистика за пазарнитѣ цени на едро. Съветътъ е разгледалъ представения докладъ, обсъдилъ е отъ научно и методологично гледище въпроса, преценилъ е направеното до тогава отъ Централния статистически институтъ и е решилъ да се възложи на последния да продължи започнатата работа, като потърси съдействието на компетентни по въпроса лица¹⁾

Цель. Непосрѣдствената задача на тая статистика е, преди всичко, вѣрно да констатира и правилно регистрира проявенитѣ срѣдни пазарни цени на едро на пазаря. Въ това отношение е потрѣбно едно точно отграничение и прецизиране на обекта, който подлежи на наблюдение. Именно, тукъ се касае до цени на едро, тъй както тѣ се явяватъ на свободния пазаръ, безъ каквито и да е ограничения, и то само при преминаването на отдѣлната стока презъ първа ржка. Известно е, че въ много случаи дадени стоки преминаватъ презъ нѣколко ржце, докато достигнатъ отъ производителя до консоматора. Статистиката за пазарнитѣ цени на едро се стреми да подложи на наблюдение и регистрация единствено само цената, която получава търговецътъ ангросистъ. Тая цена, очевидно, включва, при нормално положение, коштуемата стойностъ на дадената стока, плюсь при нея транспортнитѣ разноси до склада на ангросиста и неговата печалба. Така поставенъ въпросътъ, въ случая се цели, както това ще се види по-доле, да се пресмѣтне, между другото, количеството пари, потрѣбни за закупуването на предварително избрани стоки, но безъ повторение, ще рече, като се изключватъ следващитѣ покупки на тия стоки, когато тѣ преминаватъ отъ ржце на ржце, докато отидатъ отъ производителя до консоматора.

Имайки предъ видъ тия разяснения, очевидно е, че въ случая става въпросъ само за проявенитѣ при отдѣлнитѣ продажбо — покупки пазарни цени на свободния пазаръ. Къмъ тия цени не спадатъ констатиранитѣ такива при външната търговия — вноса и

износа. Въ последния случай вписаната въ митническата декларация цена не е текуща, ще рече не се отнася за момента, въ който се подава самата декларация. Често пжти стокитѣ за вносъ или износъ се закупватъ, по ценитѣ на деня, съ седмици или месеци преди тѣхното преминаване презъ митническия пунктъ, когато се подава митническата декларация и когато фиксираната въ нея цена може да бжде сѣществено различна отъ текущата, за момента, пазарна цена на сѣщата стока. По аналогия следва да се приеме, че и ценитѣ, по които държавата си доставлява потрѣбнитѣ ѝ желѣзопжтни материали и локомотиви, както и тия, по които окржжнитѣ постоянни комисии, общински управления, болнични заведения, войскови части и команди и пр. купуватъ водопроводни тржби, хранителни припаси, облѣкло, съоржжение и пр. и пр., не могатъ да се взематъ за текущи пазарни цени. Последнитѣ сж обикновено договорни такива, важещи за даденъ интервалъ отъ време, а не свободно проявени¹⁾.

Съ отграничението и прецизирането на потрѣбнитѣ пазарни цени на едро, които следва да се наблюдаватъ и регистриратъ, обаче, не се изчерпва поставения за разглеждане въпросъ. Първата мжчнотия, следъ това, на практика иде отъ невъзможността да се регистриратъ всички такива цени. Преди всичко, броятъ на стокитѣ, които се явяватъ на свободния пазаръ, е извънредно голѣмъ, а, освенъ това, едно изчерпателно наблюдение предполага наблюдението и регистрацията на всички цени, проявени при безкрайно многото покупко-продажби. Едно такова изчерпателно наблюдение при съвременното състояние на науката и техниката е невъзможно.

Това налага ограничение на обекта по две посоки: 1-о, да се не регистриратъ проявенитѣ пазарни цени при всички продажбо-покупки, което, впрочемъ, и не е необходимо, защото едно приблизително опредѣление на потрѣбната срѣдна пазарна цена на едро за дадена стока може почти еднакво точно да се направи, ако се взематъ сравнително ограниченъ брой наблюдения. Отъ това гледище наблюдението и регистрацията на всичкитѣ проявени пазарни цени на едро за отдѣлнитѣ стоки е практически невъзможно да се направи. Но даже и да би могло да се стори, то полученитѣ резултати не биха могли да оправдаятъ изразходванитѣ сили и срѣдства. Въ този случай е достатъчно да се наблюдаватъ твърде ограниченъ брой цени за дадена стока и отъ тѣхъ да се пресмѣтне потрѣбната срѣдна такава.

2-о. Едновременно съ това не е потрѣбно да се наблюдаватъ и регистриратъ ценитѣ на

¹⁾ За по-голѣми подробности относно организацията на статистиката за срѣднитѣ пазарни цени на едро гледай „Разгледани въпроси и взети решения въ последната сесия на Върховния статистически съветъ“, въ настоящето списание, год. I, кн. IV, стр. 425.

¹⁾ Като теоретично положение сѣщото нѣщо се изтъква въ Студията: „Nouvel indice des prix de gros de l'Office Central de Statistique“ отъ Ed. Szturm de Sztrem, печатана въ „Revue trimestrielle de Statistique“, tome IV, fascicule 1, 1927 год. стр. 179, официално издание на Централния статистически институтъ въ Полша.